

Veliki požar mlina Žakalj i osnivanje gradskog Vatrogasnog zбора

Požar mlina u Žaklju jedan je od najvećih požara u riječkoj povijesti, koji je gradu oduzeo njegovo najveće industrijsko postrojenje a mnoge obitelji lišio izvora zarade

Na razvoj vatrogastva u Rijeci i osnivanje profesionalne postrojbe neposredno će utjecati veliki požar industrijskog postrojenja u Žaklju, nedaleko Rijeke, u kanjonu Riječine.

Iz izvješća o požaru saznajemo:

Požar u zgradi " Stabilimento commerciale di farina in Zakalj" (trgovačko društvo za proizvodnju brašna u Žaklju) izbio 11.ožujka 1862.uvečer. Vijest o požaru stigla je do grada u 22 sata. Uzbunjeni su civilni i vojni kapetani, smjesta su s ljudstvom i opremom upućeni na mjesto događaja, gdje su pristigli točno u 22,30 sati.

Do mlina se dolazi odvojkom Ludvikove koji vodi do kanjona Rječine.Preko Rječine se prelazi jednim drvenim mostom do samog mlina.

Poduzeće se bavi meljavom žita pomoću strojeva pokretanim snagom vode. Sastoji se od 10 zgrada, od kojih je 7 međusobno povezanih a 3 izolirane. U skladištima se nalazilo 18.000 staja žita i 24.000 vreća gotovog žita i mekinja.

U vrijeme pristizanja ekipa za gašenje gorjelo je 5 zgrada. Vatra je gorjela punim intenzitetom , plamen je izlazio ne samo na okna prozora , već i kroz krov , koji se već dobrim djelom bio urušio. Nikakva umjetna sila više nije mogla ugaziti taj požar pa su sve snage usredotočene na sprečavanje širenja požara na druge nezahvaćene zgrade.Vatra je bila tako snažna da su, zbog velike vrućine i jakosti plamena , manje pumpe ispale iz stroja te se sa gašenjem nastavilo samo sa jednom , najvećom pumpom iz veće udaljenosti. Vatra se postepeno širila i na druge objekte.

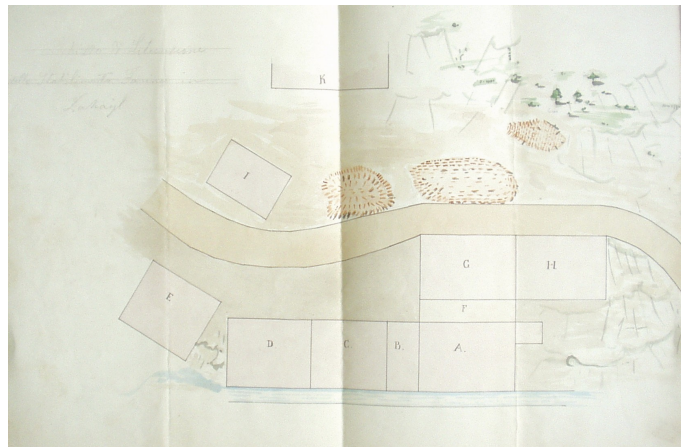
Samo se zahvaljujući nadljudskim naporima dimnjačara i radnika koji su gasili, te vjetru koji je pred jutro počeo puhati u povoljnom smjeru, može zahvaliti što se nakon 6 sati borbe s vatrom uspjelo 2 objekta spasiti.

Od 8 opožarenih zgrada ostale su samo vanjske fasade, ruine.

Vatra je tinjala još 13. i 14. ožujka, te se moralo pristupiti skretanju umjetnog kanala kako bi se voda mogla koristiti za hlađenje opožarenog područja. U svrhu sprečavanja ponovnog izbijanja požara i širenja vatre na obližnju šumu, žareće požarišta je zatrpano zemljom.

Tako je okončan jedan od najvećih požara u riječkoj povijesti, koji je gradu oduzeo njegovo najveće industrijsko postrojenje a mnoge obitelji lišio izvora zarade.

Gradskim vlastima postalo je tada jasno da vatrogasnu službu treba znatno bolje organizirati. Zato se već početkom sljedeće godine, 26. siječnja 1863., donosi odluka o osnivanju gradskog Vatrogasnog zbora sa deset profesionalnih vatrogasaca i 20 pomoćnih vatrogasaca.

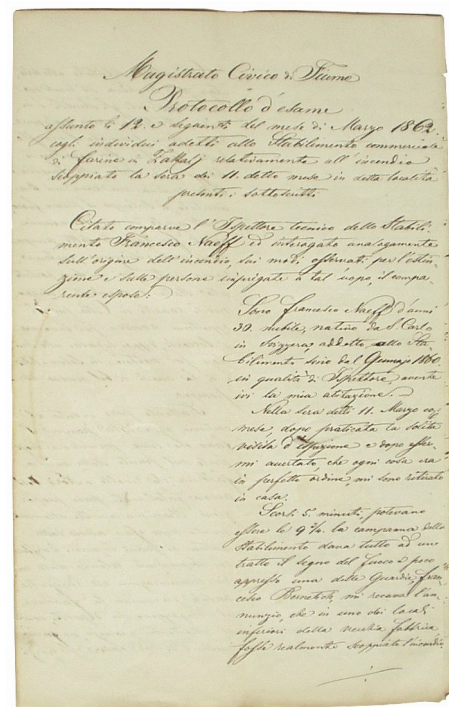
ISTRAGA O POŽARU

Izjava tehničkog inspektora mlina Žakalj, 30-godišnjeg Švicarca Franza Naeffa, na toj dužnosti od 1860. godine, s prebivalištem u jednom od objekata mlina:

Te večeri obavio je svoj redovni obilazak postrojenja te otišao kući. Nakon 5 minuta, oko 9 ³/₄, tvorničko zvono počelo je davati signal za požar. Došao je stražar Franjo Brnetić te ga obavijestio da je u jednoj od nižih prostorija stare tvornice izbio požar. Otrčao je u pisarnicu po ključeve depozita vatrogasne opreme, oprema je iznijeta i dopremljena do mjesta požara gdje su s gašenjem započela deseterica ljudi.

U međuvremenu otišao je do štale te poslao konje u grad da raširi vijest i pozvati pomoć. Potom se vratio u pisarnicu da spasi poslovne knjige. Kao što je i pretpostavljao, požar je izbio u sjevero-istočnom dijelu stare tvornice. Vatra, kada je probila iz kantine u gornje katove, počela se hodnicima koji povezuju tvornicu s magazinima širiti strašnom brzinom, pa ju ni pojačani naponi nisu mogli obuzdati. Kada su nakon otprilike pola sata stigle pumpe iz grada požar je već bio zahvatio 4 objekta a otale i bačve naslagane na tvorničkom trgu je opasno ugrožavao.

Kada je kasnije stigla pomoć civilnih i vojnih vlasti ništa se više nije moglo učiniti za zahvaćene objekte, nego se išlo na spašavanje onih nezahvaćenih. Tako je ostala sačuvana

zgrada sa stanovima za činovnike i kovački magazin. Nakon pet sati borbe s vatrom sve ostalo pretvoreno je u jednu otužnu gomilu ruina iz koje još i sada suklja gusti dim a za jačeg vjetra pojavljuju se i vatreni plamenovi. Mislim da je do dolaska pomoći iz grada ekipa iz mlina učinila sve što je bilo u njihovoj mogućnosti da se vatra ne proširi još više. Gasili su s manje ili više uspjeha sa sve četiri strane.

Upitan što misli o uzroku požara, i mjestu gdje je započeo odgovara: po svemu sudeći požar je izbio u podrumu stare tvornice. U njoj je Martin Dobrilla prebacivao vreće. Prostorija je bila oskrbljena jednom uljnom lampom u staklenom cilindru. Dobrilla, kada je primjetio vatru iza svojih leđa, otrčao je na gornji kat uzbuniti oostale i potražiti pomoć, ali kada se vratio s Antonom i Karlom Smokvinom i Ferenczom Binowskim vatra je već bila prejaka.

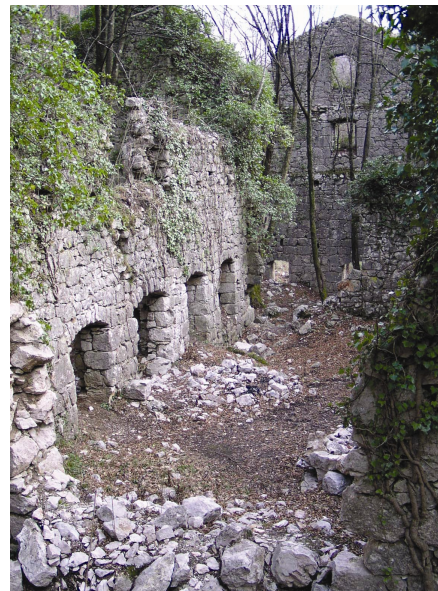
Nakon toga ispitan je tvornički blagajnik, 76-godišnji Mate Grabegna iz Planine, već 18 godina uposlen u tvornici. On je oko 10 sati uvečer nakon večernje molitve otišao na počinak. Iz sna ga je probudilo snažno kucanje na vrata. Izašao je napolje gdje je sreo Naeffa koji ga je obavjestio o požaru. Otišao je u pisarnicu spasiti dokumente za koje je zadužen a potom se bavio spašavanjem vlastite obitelji. Zbog podmaklih godina nije se mogao aktivnije uključiti u gašenje. Čuo je da je požar izbio u podrumu stare tvornice. Misli da je uzrok požara moglo biti snažno trljanje meljavnog kamenja ali samo Bog zna da li je to istina.

Nakon toga ispitan je 26-godišnji Ferencz Bionowsky iz Trnavije u Mađarskoj, zamjenik upravitelja. Upozoren je da mora govoriti istinu. On je oko 9 ½, dok je obavljao periodički obilazak zdanja od podruma do potkrovlja, i dok se nalazio na 3.katu čuo viku koja je upozoravala na izbijanje požara. S ostalima se smjesta uputio prema nižim katovima, ali ga je u tome sprječio gusti dim. Zatim se popeo na toranj mlina i zvonjavom dao alarm za uzbunu. Opisuje svoje pojedinačne napore, kako je pokušao isključiti neke tvorničke motore za koje je mislio da vatri daju snagu ali nije uspio, te zajedničke napore na suzbijanju požara. Misli da je promjena u organizaciji gašenja nakon što je stigla pomoć iz grada pomogla da se dvije zgrade spase. Sve ostalo, uključujući i nagomilane bačve, nestalo je u plamenu koji u manjem intezitetu još uvijek gori.

Upitan o uzroku požara odgovara da je to za njega potpuna nepoznanica. Samo 10 minuta prije izbijanja požara bio je u prostoriji za koju se sumnja da je u njoj izbio požar i tamo je bilo sve u redu. Tamo se nalazio dječak Dobrilla koji je prebacivao vreće. U prostoriji su se nalazile dvije lampe. Možda je uzrok požara stroj za meljavu.

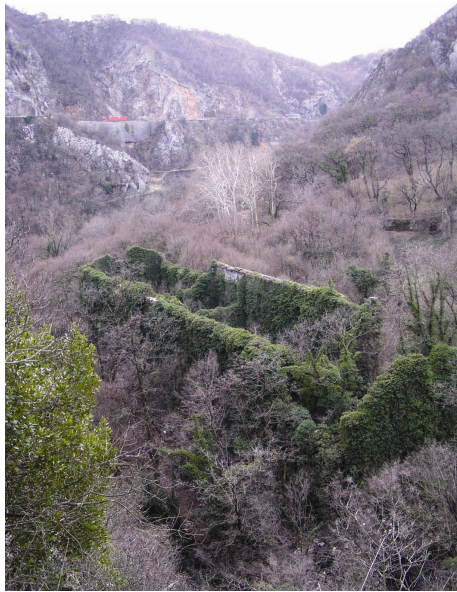
Izjava 17-godišnjeg Martina Dobrille iz Drage, u mlinu zadužen za čuvanje vreća:

Te večeri oko 9 i pol sam se s praznim vrećama vratio iz potkrovlja u podrum stare tvornice. Dok sam ih stavljao na spravu za prosijavanje odjednom sam osjetio jak miris žara i vidio plamen kod pilastara na koji je obično obješena uljna lampai iznad koje na udaljenosti od 5 stopa prolazi brašno. Kada sam to primjetio smjesta sam potrčao prema gornjim katovima vičući iz punih pluća da je izbio požar, čuli su me i drugi ali kada smo ponovno htjeli ući u podrum to zbog jake vatre više nije bilo moguće. (Zatim je ispričao sve kako i drugi).

Upitan što misli što je mogao biti uzrok požara odgovara: (ponavlja da je prvi plamen vidio na mjestu iznad lampe obješene na pilastar, te dodaje:) Bio sam toliko užasnut da je to obuhvatilo sav moj um te nisam bio dovoljno priseban da istražujem uzroke požara, jer sam sljedio poriv za bježanjem te sam se udaljio od mjesta opasnosti.

Izjava 33-godišnjeg Antona Smokvine iz Drage, zamjenika glavnog mlinara, zaposlenog u mlinu 3 godine, gdje ima i prebivalište: oko 10 uvečer završio sam svojim poslovima na prvom katu stare tvornice, kada sam začuo povike o požaru iz podruma, uskoro zatim i svog izbezumljenog dječaka Dobrillu koji je dozivao upomoć. Kada sam se zajedno sa Dobrillom i Karlom Smokvinom htio vratiti u podrum, to više nije bilo moguće zbog gustog dima i vatre.

Čak nismo bili u stanju ni pronaći izlazna vrata, već smo pobjegli kroz otvoren prozor.(Zatim je ispričao kao i drugi)

Zatim izjavu daje 27-godišnji Ulrich Steiger rođen u St.Gallenu u Švicarskoj, namještenik u mlinu godinu i pol: (ispričao je sve kao i drugi).

Zatim izjavu daje 30-godišnji Carlo Smokvina iz Drage, 14 godina zaposlen u mlinu ,mlinar;

U toj zlokobnoj noći bio sam oko 10 sati još na nogama te sam u novoj tvornici kontrolirao žrvnjeve na mlinu, kada sam začuo glasove koji su vikali da je izbio požar. Prestao sam raditi svoj posao te sam saznao da u jednoj podrumskoj prostoriji izbio požar,te sam što sam brže mogao pohitao prema podrumu stare tvornice gdje su se okupljali i ostali radnici.

(zatim je ispričao sve kao i drugi).

Zatim izjavu daje 33-godišnji Francesco Bernetich iz Trnove u Kranjskoj, čuvar u Žaklju. Vršio sam ophodnju oko zgrada, kada sam oko 10 sati čuo iz prizemlja stare tvornice kako dopiru konfuzni i preplašeni glasovi. Nedugo zatim čulo se zvono s tornja, što je najavljivalo da se događa nešto strašno. (zatim je ispričao sve kao i drugi).Spontano još jednom izjavu daje Franz Naeff: sve pumpe koje su bile u uporabi pri gašenju požara ispitane su nekoliko dana prije izbijanja požara te su sve bile u najboljem redu , a i cijelo vrijeme tijekom gašenja požara bile su ispravne.Naglašava da je isključeno da je uzrok požara neispravan stroj za meljavu jer je on održavan u dobrom stanju.Čak da je došlo do neispravnog trenja žrvnjeva uređaj na stroju bi signalizirao miris paljevine.

Uprava mlina Žakalj ima za intervenciju platiti 289.40 forinti.